

Disiplinler Arası Dil Araştırmaları
Dergisi [DADA]
Haziran 2024

International Journal of Interdisciplinary
Language Studies [IJILS]
June 2024

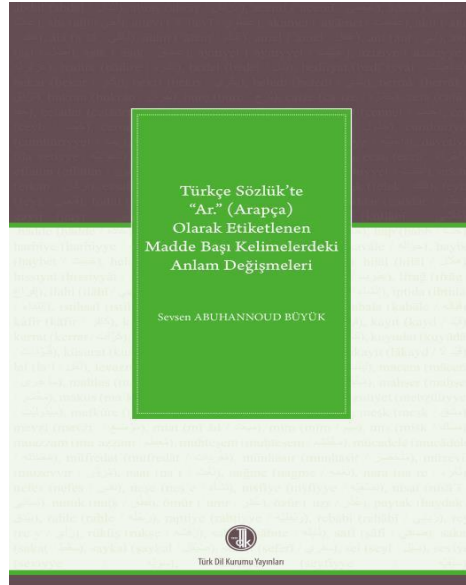

Atıf (cite): Al Aenzi, Lana Ahed Mahmoud (2024), "Türkçe Sözlük'te 'Ar.' (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri" adlı eser üzerine, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 8, 106-109. doi: 10.48147/dada.1489142.

“Türkçe Sözlük'te ‘Ar.’ (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri” Adlı Eser Üzerine

About of the “Türkçe Sözlük'te ‘Ar.’ (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri” Named Book

Lana Ahed Mahmoud AL AENZI¹

Makale Türü: Kitap İncelemesi

Paper Type: Book Review

Sevsen ABUHANNOUD BÜYÜK (2023). *Türkçe Sözlük'te 'Ar.' (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 280s. ISBN: 9789751756671

1 Doktora Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, lana.lahed@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3734-3317

Makale Geliş Tarihi (Received): 23.05.2024 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 31.05.2024

Türk dili, yüzyıllar boyunca farklı kültürlerle etkileşim içinde kalarak zenginleşmiş ve bu süreçte birçok yabancı kelimeyi bünyesine katmıştır. Bu etkileşimlerin en belirgin olanlarından biri, Arapçadan gelen kelimelerdir. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Arap kültürü ve dili, dinî ve bilimsel etkiler aracılığıyla Türk toplumunda önemli bir yer edinmiştir. Bu durum, Arapça kelimelerin Türkçeye yoğun bir şekilde girmesine ve günlük dilin bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. Günümüzde hâlâ yaygın olarak kullanılan birçok Türkçe kelimenin kökeni Arapçadır. Bu durum, Türkçenin tarihsel süreç içinde farklı kültürlerle kurduğu güçlü bağları yansıtmaktadır.

Türkçeye giren bazı Arapça kelimeler, zamanla anlam değişikliklerine uğrayarak Türk dilinde farklı şekillerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreç, kelimelerin yeni kültürel ve toplumsal bağlamlarda yeniden yorumlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Arapça kökenli kelimeler, Türkçede özgün anlamlarından daralma uğrayarak ya da genişleyerek farklı anlamlar kazanmış ve bu değişim, Türk dilinin zenginleşmesine katkı sağlamıştır.

Sevsen Abuhannoud Büyük'ün yazdığı 280 sayfalık "Türkçe Sözlük'te 'Ar.' (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri" adlı eser, 2023 yılının sonunda Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanmıştır. Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: "Giriş", "Anlam Değişimleri", "Alıntılama", "Bulgular ve Yorumlar", "Sonuç ve Öneriler" ve "Dizin".

Eser, Türkçedeki Arapça kökenli kelimelerin anlam değişimlerini tespit edip bu kelimeleri Arapçadaki asıl anlamlarıyla karşılaştırmaktadır. Daha sonra bu kelimeler sınıflandırılmaktadır.

Giriş kısmında, dillerin önemi ve gelişimi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, Türk dili ve diğer diller arasındaki etkileşimler incelenmiş, özellikle Arapça ve Türkçe arasındaki bağ ele alınmıştır. Türkçedeki Arapça kelimeler ve bu kelimelerin Türk dilinin farklı dönemlerindeki durumu detaylandırılmıştır. Ayrıca, Türkçede anlam değişimlerinin sebepleri açıklanmış, kitabın önemi ve hitap ettiği kitle belirtilmiştir. Tarihi dönemlerin içerisinde önemli tek dilli ve iki dilli sözlükler tasnif edilerek Türkçe-Türkçe ile Arapça-Türkçe ve Arapça-Arapça sözlükler hakkında bilgi verilmektedir.

Kitabın birinci bölümü, anlam değişimlerine odaklanarak bu değişimlerin tanımlarını ve kurallarını ele alınmıştır. Bu bölümde, anlam değişimlerinin çeşitli sebepleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. İlk olarak, yer ve zaman gibi dışsal etkenlerin anlam değişimine nasıl katkıda bulunduğu açıklanmıştır. Dilsel sebepler de bu kapsamda önemli bir yer tutmaktadır. Kelime alıntıları, farklı dillerden alınan kelimelerin kendi dillerindeki anlamlarını nasıl değiştirdiğine dair örneklerle desteklenmiştir. Anlam alıntıları ise, bir kelimenin farklı bağlamlarda kazandığı yeni anlamları açıklamaktadır. Ayrıca bu sebeplerin yanında tarihsel, kültürel, sosyal ve psikolojik etkenler zikredilmiştir. Bölümün son başlığı, anlam değişimle-

rinin biçimlerine ayrılmıştır. Anlam gelişmesi, anlam daralması ve başka anlama geçiş gibi kategoriler altında incelenmiştir.

İkinci bölümde alıntılama terimi, başka adlar ile ödünçleme ve kopyalama gibi terimlerle ele alınarak incelenmiştir. Bölümün ikinci başlığı "Alıntılamanın Biçimleri"dir. Bu başlık altında kelime anlatsı, ses alıntısı, anlam anlatsı gibi biçimler incelenmiş. Bir dilden başka bir dile geçme şekli, doğrudan ya da doğrudan olmayan olarak, yerleşmemiş yabancı sözcükler ve yerleşmiş yabancı sözcükler olarak da ayrılarak açıklanmıştır.

Bölümün üçüncü başlığı ise "Alıntılamanın Sebepleri"dir. Burada temel sebepler belirtilerek ihtiyaç, prestij ve iki dillilik olmak üzere üç ana başlık altında açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde bulgular ve yorumlar ele alınmıştır. Türkçe Sözlük'teki Arapça kökenli kelimelerin anlamları araştırılarak beş başlık altında tasnif edilmiştir: "Başka Anlama Geçiş", "Anlam Genişlemesi", "Anlam Daralması", "Türkçede Arapça Köklerden Türetilip Arapçada Kullanılmayan Kelimeler" ve "Türkçe Sözlük'te 'Ar.' Olarak Etiketlenen Ancak Arapçada Bulunmayan ve Kullanılmayan Kelimeler". Her başlık altında tespit edilen kelimeler alfabe sırasına göre tek tek incelenmiştir. Kelimelerin Türkçe Sözlük'teki anlamları verilmiş ve aynı zamanda Arapçadaki anlamları da belirtilmiştir.

Sonuç ve Öneriler bölümünde, Arapça kökenli 1259 kelimenin anlamının değiştiği tespit edilmiştir. Ayrıca, bazı kelimelerin Arapça olarak etiketlendiği ancak Arapçada kullanılmadığı fark edilmiştir. Bunun yanı sıra, Türkçede Arapça köklerden türetilip Arapçada kullanılmayan kelimeler de tespit edilmiştir. Anlam değişimlerinin temel sebepleri üzerinde durulmuştur.

"Türkçe Sözlük'te 'Ar.' (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri" başlıklı eser, Türk dilindeki Arapça kökenli kelimelerin anlam değişimlerini sistematik bir şekilde inceleyen önemli bir çalışmadır. Eser, Türk dili için önemlidir. Arapça kökenli kelimelerin Türkçeye nasıl geçtiği ve zaman içindeki anlam değişimlerini göstermektedir. Anlam değişimleri, dil bilimi ve anlam bilimi açısından faydalıdır. Kelimelerin anlamı, dil eğitimi ve öğretimi için önemli bir kaynaktır; özellikle dilin kökenlerini ve mantığını anlamak isteyen öğrencilere yönelik faydalıdır. Sözlükbilim açısından da değerlidir, sözlüklerde yer alan Arapça kökenli kelimelerin etiketlenmesi ve anlam değişimlerinin tespit edilmesi, sözlüklerin doğruluğunu ve kapsamını artırır. Dolayısıyla bu eser Türk dilinin tarihi ve kültürel etkileşimleri açısından oldukça önemlidir. Kitap öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacılar için faydalı bir başvuru kaynağı olacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

Büyük, Sevsen Abuhannoud (2023). *Türkçe Sözlük'te 'Ar.' (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başı Kelimelerdeki Anlam Deęiřmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.